

Christus additis à Pilato occisus Galilæis, & turri Siloë, indicat non esse iudicandum si quid mali fortè proximo contingat, quod perfici parabola probat, ita vel deterius futurum, nisi pœnitentiam agant.

Inde contractam sanat mulierem, & sub parabolis sinapis, fœrmenti, & angustæ portæ, viam paradisi docet esse apertam pœnitentibus, impœnitentibus clausam.

A Derant autem quidam ipso in tempore, nunciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis, sicut illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipsi debitor es fuerint præter omnes homines habitantes in Ierusalem? Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.

† Ezechi.
18. c.

Eccle. 13. d.

Act. 3. d.

Matthæi.
12. c.

Marc. 11. c.

Ex historia de Galilæis inter sacrificandum à Pilato occisus, nihil aliud scriptum reperio, nisi de his qui Iudæ Galilæo adhæserunt, qui sollicitabant ad defectionē populos, censum nihil aliud, quàm manifestam seruitutis professionem esse dicitās, & vniuersam gētem ad tuendam libertatem adhortans. In quibus accusati sunt, tanquam qui à Cæsare defecissent, & Galilæam seditione aduersus ipsum repleuissent. Cùm ergo quodam tempore congregati sacrificarent, misit ad eos Pilatus milites, quorum sanguinem sacrificijs eorum miscuerunt. Similiter nil aliud de 18. à turre Siloë occisus. Ex quibus docet Christus, non esse propterea temerè iudicandum de ijs quibus aduersa plerunq; inopinatò accidunt. Neque enim grauiores propterea peccatores fuisse oportet, quod grauius ceciderint. Quinimo docet, nisi resipuerint, simili, aut maiori damnationi fore obnoxios. In quo factò.

facto maximè dānat eos qui tā leuiter de proximo iudicāt ex his externis afflictionibus, cū sēpissimè in hac vita fiat, vt qui meliores sūnt, grauibz atterātur molestijs.

Dicebat autem & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructū in ficuinea hac, & non inuenio. Succide ergo illam, vt quid etiam terram occupat? At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercore, & si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

Cū ergo ludæos hæc referentes monuisset ne ita leuiter iudicarent, & minatus esset illis omnibus eundem interitum nisi pœnitentiam agerent, addit parabolam, quæ rē ante oculos poneret, & quod futurum erat, cauendū admoneret. Parabola satis ex textu nota est, cuius explicatio est. Quemadmodū enim ficum iā tres annos inutilē cū succidere pararet vineæ dominus, ad preces coloni in alterum annum pepercit, si fructum faceret, seruandæ, sin minus, succidendæ. Ita, & reliquos ludæos non minoris forsitan flagitij reos fuisse, quàm Galilæos illos qui fuerant à Pilato occisi, aut Ierosolymitæ à turri Siloë oppressi. Patienter ad pœnitentiam Deus expectat, non solum tres, sed & plurimos annos, sed metuendum est ne dolorem tarditate compenset, nisi citius resipuerint, quia futurum est vt omnes perdantur.

Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cū videret Iesus, vocauit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbatis curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini, & non in die sabbati.

Ficus sterilis synagogam designat diutius expectatam,
Ff in qua

in qua prædicans mulierem curam, id est, Ecclesiam curavit, quæ nec nisi terram & lutea idola curabat, ad cælum pro synagoga erecta est. Vnde consequenter post sermonem de ficulnea docet in synagoga, innuens fructum in ficulnea quærere, & non inuenire, idem esse, atque in synagoga prædicare, & non audiri. Ex synagoga igitur & in synagoga erigit Ecclesiam, quæ ut terrena sola sapiebat, quæ sursum de cætero saperet, & non quæ super terram. Pro inclinata autem Græcè est, *εὐχρόνω ἰδούα*. Est autem *εὐχρόνω* *μεν*, deorsum inclinari & aspicere. Significat autem hic Lucæ mulierem præ longâ infirmitate degrauatam & diminutam, quæ omnino sursum aspicere non poterat. Neque ut Græca habent, *ἀραξὺ φαί*, id est, sursum aspiciebat. Est autem *ἀραξὺ φαί* oppositum τῷ *εὐχρόνω*, significatque oculos & caput erigere, ac sursum in cælum aspicere. Maius est autem Christi in mulierem hanc beneficiū, quod vltro nec inuitatus eam sanauit: cuius factū agrè ferēs archisynagogus, nequaquam Christū aggredi audeat, sed turbas quæ curationis gratia venerant, arguit, quod die sabbati venissent. Cuius hypocrisim reprehendit christus similitudine sequenti.

‡ Matth.
12 b.
‡ Mar. 2. d

Respondens autem ad illum dominus, dixit: † Hypocritæ, Vnusquisque vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit ad aquam? Hanc autem filiã Abraham, quam alligauit Satanã decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die sabbati? Et cum hæc diceret, erubescerant omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuersis que gloriose fiebant ab eo.

Hos ideo hypocritas vocat, quod sabbatum cæteris omnibus præterre simulabant, & Dei legem scire, qui tamen illam ignorabant, cum irrationalia rationalibus præferrent. Dixit itaque illis: Vtrum melius est rationale, an irrationale curare: nonne rationale? si igitur die sabbati gregem vestrum, armentaque curatis, utpote pascendo & adaquando, quanto magis hanc mulierem curandam iudicate, quæ tenuit Satanã 18. annis ligatam. Filiam autem Abraham vocat, propter imitationem fidei Abraham, qua sanari se posse credidit. Quod igitur si bouis aut asini adaquandi curam haberent etiam sabbato, filiã utique

que Abrahæ sanari non ægrè ferrent. Vnde de dictis Christi quidam erubescabant, siculneæ sterili similes se ostendentes: alij gaudebant, ac filiâ Abrahæ, id est, Ecclesiam se spectare declarantes.

Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei? & cui simile æstimabo illud? † Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit, & factum est in arborem magnam: & volucres cæli requieuerunt in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? † Simile est fermento, quod acceptum, mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum. Et ibat per ciuitates & castella docens, & iter faciens in Ierusalem. † Matth. 13. d. Marc. 4. c. † Matth. 13. d.

Per vtranq; enim harum parabolarum fidei augmentum in Ecclesia Dei insinuat. Quemadmodum enim granum sinapis paruū admodū videtur, seminatum aut paucis diebus ita augetur, vt cætera superet olera: ita fides prædicata minor alijs scientijs humanis iudicatur, pauco verò tempore oēs faciliè artes excellit. Ita de fermento pasta immisso. De quibus latius 13. ca. Matt. differuimus.

Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt qui saluântur? Ipse autem dixit ad illos: † Contendite intrare per angustâ portam: quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt. † Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicetes: Domine, aperi nobis. Et respondens dicit vobis: Nescio vos vnde sitis. Tunc incipietis dicere: Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicit vobis: † Nescio vos vnde sitis. † Discedit à me omnes operarij inquitatis. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Cum videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriente, & Aquilone & Austro, & accumbent in regno Dei. † Et ecce sunt nouissimi, qui erant primi, & sunt primi, qui erant nouissimi. † Mat. 7. e. † Mat. 7. f. & 25. g. † Psal. 6. d. † Mat. 7. d. & 25. d. † Matth. 19. g. & 20. b. Marc. 10. e.

Querere aut, an pauci, an multi admodū inutile visum est Christo, vt nequaquam respondendum existimauit, sed solum quærendum esse modum, quo quis saluari possit,

possit, & ad æternam peruenire salutem: ad quã per angustam portam ingredi oportere suadet. Angusta autem porta dicitur, quæ ex utroq; latere comprimit ingrediẽtem, ne de via ad dexteram vel sinistram vsquam delectat, cum vtrinq; via sit periculosa: & hæc est via virtutis, cuius ingressus semper difficilis est & angustus, vti vitiorum, patens est ac facilis. Multi autem contendunt per eam intrare, & non poterunt, quia non studio contenderunt, sed perfunctoriẽ ac negligenter. Ideoq; cum reuersus paterfamiliã, ad generale iudicium scilicet, domum intrauerit, ostium q; clauerit, hoc est, cum nulliã patebit post iudicij tempus pœnitendi locus, siue vniuersalis, siue particularis, ingredi postulantes excludet, frustra familiaritatem, quam olim cum eo habuerũt, allegantes, ob idq; magis indignantes, quod se exclusit Abraham, Isaac & Iacob intromitti videbunt, neque illos modò Iudaici generis patres, sed ab omni orbis parte gentes, olim sibi tam inuisas: tuncq; erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.

In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce, eijcio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die cõsummor. Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire Ierusalem.

Pharisæi videntes Galilæos penè omnes ad Christum deficere, ac multum sibi lucrum inde decedere, plurimumq; autoritatis suæ imminui, quasi Christo beniuoli, dolosi illi suadent, vt propter Herodis metum inde discedat. Quem tamen Christus ostendit nihil se metue re, inquiring: dicite vulpi illi, &c. quasi dicat: & si sæuus est, ac præterea cautus, nihil est tamẽ quod verear: quippe qui dæmonijs ipso deterioribus superior sum, vtpote quæ eijcio, & sanitates perficio hodie & cras, id est, paululum adhuc temporis curam me Galilæorum habere oportet, & eis prædicando, & eorum ægros sanando, & tertia die cõsummor, Græcè *πλάσμα*. Tertia autem die hoc loco non significat certum & determinatum tempus, sed ad breue post tempus. *τὸ ἄμυρον* autem sumi.

sumitur à Grego. Nazianzeno pro morte & martyrio consumi. Vnde & martyres plerunque *τελευτήσας* appellat. Vnde Christi sensus est, & tertia die, hoc est, per breue tempus, non pro Herodis arbitrio, sed iuxta definitum à patre tempus passione consumar, aut consummabor. Vnde non male quidam codices consummor habebat. Veruntamē oportet me hodie & cras, & sequēti die, hoc est, per aliquantulum tempus ambulare, id est, proficisci, Græcè *πορεύσθαι*, in Ierusalē scilicet, vt Dionysi. Carhusia. explicat. Nam quod Caietanus explicat, oportet me hinc abire itinere trium dierum, vide Topographiam. Certē ad *πορεύσθαι*, id est, ambulare seu proficisci, supplendum est in Ierusalem, propter id quod sequitur: Quia non capit prophetam perire extra Ierusalem. Vbi pro verbo capit, Græce est, *ὑδέχεται*, quod & significat impersonaliter sumptum, fieri potest, contingit, vsu venit: quod nouissimū mihi hoc loco aptius quadrare videtur, q̄ fieri non potest, quo modo vertit Erasmus. Nam fieri potest, & aliquādo factū est, vt extra Ierusalem prophetæ perirent: vt & Ieremias in Aegypto. & Ezechiel in Chaldæa. Ideo melius est vertere, nō vsu venit, id est, non communiter accidere videtur, vt extra Ierusalem prophetæ occidantur. Quod est, & quia licet me Herodes existimet prophetam, non putet me in Gallæa occidere, sed quia nō expedit me perire extra Ierusalem post multos alios prophetas.

† Ierusalem Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum suum sub pennis, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autē vobis, quia non videbitis me, donec veniat, dum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

† Matth.
23. d.

Quasi diceret: quibus modis te saluem, qui ad te saluandum omnes extendi neruos, quo pacto putas sanari, quæ nullum admittere vis medicum? Misi ad te Isaiam, & ipsum serrasti: misi Ieremiam, ipsum incarcerationasti & lapidasti: Barachie filium, & occidisti: Ezechiel, & excerebrasti. Omnibus enim modis te saluare tentavi, non minus quàm gallina, vel alia auis pullos suos fouet sub alis,

& noluit. Quid igitur superest, nisi ut ciuitas vestra penitus diruatur in acerum. Cætera Matth. 23.

CAPVT DECIMUMQVARTVM.

Inuitatus Christus à quodam Pharisæo ad prandiū, hydropticum sabbato sanat, quod probat licere. Vnde super inuitatis ad cœnam cohibet eorum ambitionem, & docet humilitatem, ac sub similitudine turris ædificandæ, & belli parandi, docet humilitatis religionem.

ET factum est cum introisset Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorū sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. Et respondens Iesus dixit ad legisperitos & Pharisæos, dicens: † Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non cōtinuò extrahet illum die sabbati. Et non poterant ad hæc respondere illi.

† Matth.
12. b.
Marc. 3. a.
Sup. 6. b.
& 13. c.

Cum Christus Pharisæos sæpius taxaret tanquam inuidos & ambitiones, hic Pharisæus volens persuadere Christo, quod nec illi inuideret, inuitauit eum die sabbati. Cæteri verò Pharisæi obseruabant eū, si quid præter legem aut eorum ceremonias diceret aut ageret. Hydropticus autem hic erat Christo confidens, non tamen propter sabbatum & Pharisæos sanitatem petens: quem Dominus prospiciens, à Pharisæis petit, an liceret sabbatis curare? Ad cuius verbum tacuerunt: vnde apprehensum illum sanauit. Cætera patent capite superiore de muliere inclinata.

Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, † non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, ut cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius: tunc

† Pro. 25. a

erit